

Усвідомлення важливості культурно-історичних факторів у процесах комунікації, знання й адекватне відтворення норм вербальної та невербальної поведінки сприяють успіху міжкультурної комунікації, адже процес спілкування передбачає взаєморозуміння й взаємоадаптацію співрозмовників. Щоб усвідомити себе невід'ємною частиною взаємодії, потрібно змінити підходи до викладання іноземних мов, країнознавства, комунікації та переходити від теоретичних знань до практичних курсів, руйнувати хибні культурні стереотипи.

Отже, міжкультурна комунікація є фактором соціокультурних змін і як соціальний феномен характеризується багатоякісністю та динамічністю. Вона виступає як родове поняття, а культурні контакти набувають різноманітних вимірів і знаходять своє вираження у взаємовпливові, синтезі, додатковості, діалозі. Міжкультурна комунікація є індикатором розвитку культури, розкриває її здатність до сприйняття іншочужих елементів на основі нових для певного соціокультурного організму форм, демонструє здатність транслювати свої цінності в інші культури.

Наук. керівн. Архипенко Л. М.

Література: 1. Подольська Є. А. Культурологія / Є. А. Подольська, В. Д. Лихвар. – К. : Велес, 2003. – 287 с. 2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики / Ф. С. Бацевич. – К. : Видавничий центр "Академія", 2004. – 344 с. 3. Кучмії О. П. Міжкультурні комунікації: структура і динаміка процесів / О. П. Кучмії. – К. : Велес, 2003. – 237 с. 4. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації / Ф. С. Бацевич. – К. : Довіра, 2007. – 205 с.

УДК 811.161.2'373'613

Херхадзе А. О.

Студент 1 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ІНШОМОВНА ЛЕКСИКА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Анотація. Розглянуто основні причини запозичення іношомовної лексики в українській мові. Визначено особливості її засвоєння, відмінності у правописі іношомовних і власне українських слів.

Аннотация. Рассмотрены основные причины заимствования иноязычной лексики в украинском языке. Определены особенности ее усвоения, различия в правописании иностранных и собственно украинских слов.

Annotation. The article deals with the main causes of borrowing foreign language vocabulary in the Ukrainian language. The peculiarities of its absorption, differences in spelling of foreign and proper Ukrainian words have been determined.

Ключові слова: лексика, запозичення, варваризми, екзотизми, інтернаціоналізми, пуризм.

Лексика – це сукупність слів, уживаних у будь-якій мові. Паралельно з терміном "лексика" вживається також рівнозначний термін "словниковий склад" [1]. Лексика української мови в процесі свого історичного розвитку постійно змінюється, збагачується і вдосконалюється, причому лексичні зміни в інших структурних ярусах мови (у фонетиці, морфології) не такі інтенсивні й помітні.

Змін словникового складу значно більше, ніж змін в інших ярусах мови, це пов'язано з виробничою діяльністю людини, з економічним, політичним і соціальним життям суспільства. Будь-яка нова зміна в житті суспільства – чи то поява нових продуктів харчування або споживання, чи новинок техніки, чи нових уявлень, понять та інших реалій – потребує свого позначення засобами мови, передусім лексичними засобами.

Поповнення лексики новими назвами, термінами відбувається постійно і безперервно, бо в лексиці відображаються всі процеси історичного розвитку суспільства.

Актуальність досліджуваної проблеми зумовлена потребою виявити взаємозв'язок внутрішніх та зовнішніх (історичних, культурних, політичних, етнічних) чинників у засвоєнні іношомовної лексики українською мовою.

Значний внесок у дослідження цієї проблеми зробили такі вчені, як: Ю. Жлуктенко, Л. Крисіна, Л. Архипенко, В. Аристова, І. Огієнко, С. Семчинський та ін. У їх працях розроблено основний термінологічний апарат теорії мовних контактів, запропоновано шляхи вивчення цієї проблеми, сформульовано основні напрями дослідження міжмовної взаємодії.

© Херхадзе А. О., 2013

Мета роботи – розглянути особливості адаптації запозичень у складі української лексики.

Широкий інтерес до проблеми дослідження мовних контактів безперервно зростає внаслідок формування глобального інформаційного простору, суспільних та економічних процесів, спрямованих на світову інтеграцію.

З найдавніших часів носії різних мов спілкуються між собою: торгують, обмінюються культурними досягненнями, ведуть переговори. Внаслідок цього контактують різні мови, що призводить до запозичень. Завдяки цьому мова збагачується так само, як і завдяки розвитковій багатозначності слів і постійному творенню нових лексем. Запозичення – перехід слів із однієї мови в іншу внаслідок взаємодії цих мов [2].

Співвідношення запозичених та корінних слів у різних мовах неоднакове. В українській мові запозичення становлять приблизно 10 % її словникового складу [2].

Слова, запозичені з інших мов, не завжди пристосовані до фонетичних законів української мови. Вони навіть пишуться за іншими правилами, ніж українські. Тому для правопису важливо вміти розрізнати запозичені й незапозичені слова:

а) майже всі слова, які починаються на *a*, *e*, і більшість на *i* – іншомовного походження: *абітурієнт*, *абстракція*, *автомобіль*, *адміністрація*, *аеродром*, *аукціон*; *евакуація*, *економіка*, *експеримент*, *електрика*, *ефективний*; *ідеологія*, *інтеграція*, *інфраструктура*, *історія*;

б) іншомовного походження є слова, що мають звук *ф*: *фабрика*, *факультет*, *фарфор*, *ферверк*, *фешенебельний*, *форма*, *фунікулер*, *футбол*, *графік*, *сифон*, *торф*;

в) в іншомовних словах бувають збіги голосних: *біографія*, *ваучер*, *віртуозний*, *гіацинт*, *океан*, *поезія*, *радіо*, *сеанс*; в українських – вони можливі лише на межі значущих частин слова, найчастіше префікса й кореня: *виорати*, *заозерний*, *наодинці*, *наосліп*, *зауважити*, *самоочисний*, *кароокій*;

г) іншомовним словам властиві важкі для вимови збіги приголосних: *бургомістр*, *демонстрант*, *комплект*, *матч*, *пункт*, *сандвіч*, *тембр*, *тюбінг*, *умбра*, *циліндр*;

ґ) в іншомовних словах рідко виділяються префікси й суфікси, а корінь може мати три та більше складів (на відміну від українських слів, у яких корені одно-, рідше двоскладові): *вітамін*, *гіпотеза*, *дисципліна*, *температура*, *характер*;

д) частина іншомовних слів із кінцевим голосним не відмінюється: *ампула*, *комюніке*, *шоше*, *журі*, *таксі*, *ескімо*, *рагу*, *кенгуру*, *інтерв'ю* [3].

За ступенем пристосування іншомовних слів до мови, що запозичує, виокремлюють:

а) засвоєння – слова, що фонетично і граматично адаптувалися до мови-реципієнта, набули вигляду, притаманного корінним словам: *гарбуз* – із тюркських мов, *нафта*, *школа* – через польську і латинську з грецької мови;

б) власне запозичення – слова, у яких процес пристосування ще не завершився, які ще зберігають забарвлення іншомовності: невідмінювані слова *кіно*, *метро*, *журі*, *какаду*;

в) варваризми – слова з особливо виразним забарвленням іноземності, у яких адаптація щойно почалася чи взагалі ще не почалася. Варваризми здебільшого відтворюються графікою мови-джерела: *fata morgana*, *nota bene*, *pro et contra*, хоч можлива й передача українськими літерами: *хелі енд*, *віва*, *фройндшафт*;

г) екзотизми – слова для позначення екзотичних, незвичайних реалій, для яких у мові немає назв: *кімоно*, *чалма*, *аул*, *меджліс*, *хурал* [4].

Входячи в українську мову, лексика іншомовного походження засвоюється графічно, фонетично, граматично. Графічне засвоєння – написання іншомовних слів засобами української графіки: гр. *problema* – укр. *проблема*, лат. *autor* – автор, нім. *hantel* – гантель.

Українська мова не лише запозичує з інших мов, а й сама є джерелом поповнення їхнього лексичного складу. До російської мови в різні періоди її історії увійшли такі українізми: *булава*, *бунчук*, *рада*, *сопилка*, *веснянка*, *косовица*, *стерня*, *делянка*, *доярка*, *пятисотенница*, *гречка*, *державна хата*, *хутор*. У білоруській мові помітний український вплив на термінологічну лексику, зокрема мовознавчу (*дзеяслоў*, *займеннік*, *узгадненне*, *чаргаванне* й подібні), що становить кальки відповідних українських термінів. Чимало запозичень з української мови в польській: *balamut*, *wasilek*, *czupryna*, *ataman*, *czerepcha*, *rozluka*, *czereda*, *saduba* тощо.

Велика кількість слів іншомовного походження є інтернаціоналізмами. Інтернаціоналізми – слова, які вживаються в неблизькоспоріднених мовах і разом з тим зберігають близькість звучання й тотожність значення; як правило, не мають відповідників у мові, що їх запозичила; поширені переважно у сфері лексики на позначення понять з галузей науки, культури, політики, мистецтва, суспільного життя: *буржуазія*, *клас*, *гуманізм*, *організація*, *еволюція*, *конференція*, *університет*, *школа*, *електрон*, *молекула*, *синтез*, *автомобіль*, *трактор*, *героїзм*, *лірика*, *синхрофазотрон* і подібні [4].

Надмірне вживання іншомовних слів робить мову малозрозумілою, перетворює її на жаргон, руйнує її систему, розхитує усталені закони. Тому мова поступово очищує себе від непотрібних запозичень (в українській мові тепер майже не вживаються слова *аероплан*, *голкіпер*, *хавбек* тощо). Свідоме прагнення не допускати запозичень у мову й позбуватися їх називається пуризмом (від лат. *purus* "чистий").

Якщо є дві назви – українська й іншомовна, то перевагу слід надавати українській. Вона завжди зрозуміліша, милозвучніша, легше запам'ятовується. Наприклад, краще сказати *вихідний*, ніж *уїкенд*; *образ*, ніж *імідж*; *нестача*, ніж *дефіцит* [5].

Ставлення до іншомовних слів завжди обумовлене конкретними історичними обставинами. Небажаним є надмірне використання запозичень, а також намагання очистити мову від іншомовних слів. Суспільна практика людей, історичний розвиток мови відбирають із запозичених слів необхідні, відкидаючи зайві, тобто ті, які позначають поняття, що вже мають у мові цілком прийнятне вираження.

Отже, лексика іншомовного походження, коли нею користуватися без зловживань і перекручень, є одним із засобів збагачення словникового складу мови.

Наук. керівн. Архипенко Л. М.

Література: 1. Ганич І. Г. Розвиток лексики української літературної мови в другій половині ХХ – на поч. ХХІ ст. / І. Г. Ганич. – К. : Вища школа ; Головне видавництво, 1985. – 360 с. 2. Архипенко Л. М. Про деякі причини іншомовних запозичень в українській мові кінця ХХ ст. / Л. М. Архипенко // Ученые записки Таврического нац. ун-та им. В. И. Вернадского. – Серия "Филология". – Симферополь, 2002. – Т. 15(54). – № 1. – С. 146–149. 3. Ющук І. П. Українська мова / І. П. Ющук. – К. : Либідь, 2004. – 638 с. 4. Архипенко Л. М. Активізація процесу запозичення у сучасній українській мові кінця ХХ ст. / Л. М. Архипенко // Культура народів Причорномор'я: Научный журнал. – Симферополь, 2003. – № 37. – С. 136–137. 5. Селіванова О. О. Сучасна українська мова / О. О. Селіванова. – К. : Довкілля, 2006. – 716 с.

УДК 81'24:316.77

Мельниченко І. А.

Студент 1 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

МІЖОСОБИСТІСНА КОМУНІКАЦІЯ В КОНТЕКСТІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ

Анотація. Розглянуто процес взаємозв'язку міжкультурної та міжособистісної комунікації, який проявляється у звичаях і навичках комунікативної поведінки й реалізується у вмінні представників різних культур враховувати особливості тієї культури, з представником якої відбувається комунікація.

Аннотация. Рассмотрен процесс взаимосвязи межкультурной и межличностной коммуникации, который проявляется в обычаях и навыках коммуникативного поведения и реализуется в умении представителей разных культур учитывать особенности той культуры, с представителем которой происходит коммуникация.

Annotation. The article deals with the process of intercultural relationships and interpersonal communication, which is revealed in the customs and skills of communicative behaviour and is implemented in the ability of different cultures to take into account the peculiarities of the culture the representative of which is a partner in the process of communication.

Ключові слова: міжособистісна комунікація, міжкультурна комунікація, міжособистісні відносини.

Виникнення міжкультурної комунікації, як і більшості наук, зумовлене потребами суспільства. Її практична сфера бере початок із найдавніших часів, коли людям доводилося встановлювати різні контакти з чужинцями, що потребувало толерантності й певних знань про міжкультурні відмінності. Із появою дипломатичних відносин інформація про національно-культурні особливості різних країн стала складником професійної міжнародної діяльності. Особливої актуальності навички у сфері міжкультурного спілкування набули в часи бурхливого розвитку міжнародних контактів, які розпочалися в 70-ті роки ХХ ст. Задовго до того, як міжкультурна комунікація сформувалася в самостійну галузь знань, багато питань, що стали для неї фундаментальними, порушували відомі філософи й мовознавці: В. Гумбольд, Г. Лейбніц, Аристотель, Ф. Вольтер, Й. Гердер, Г. Гегель, К. Фослер, О. Потебня, В. Вундт, Ф. Боас, І. Кант та ін.

Метою статті є аналіз понять міжкультурної та міжособистісної комунікації та дослідження міжособистісної комунікації в контексті міжкультурної.

У своїй книзі "Основи комунікативної лінгвістики" Ф. Бацевич подає таке визначення міжкуль-